

A detailed portrait of a woman in 17th-century Dutch attire. She wears a large, black, wide-brimmed hat with a decorative band. Her hair is styled in a bun, adorned with a heart-shaped earring. She has a large, intricate white lace ruff collar that frames her face. Her dress is dark, possibly black, with a lace bodice and a small brooch at the neckline. The background is a plain, dark color.

SALOMON MESDACH
EEN ZEEUWSE
MEESTER UIT
DE GOUDEN EEUW
CARLA VAN DE PUTTELAAR

SALOMON MESDACH
EEN ZEEUWSE
MEESTER UIT
DE GOUDEN EEUW

CARLA VAN DE PUTTELAAR

WOORD VOORAF

Het is verbazingwekkend hoeveel voortreffelijke Nederlandse schilders uit de zeventiende eeuw nog steeds wachten op een onderzoeker die hun leven, werk en verdiensten in kaart brengt. Dat geldt in het bijzonder voor de vele honderden kunstenaars die uitsluitend of overwegend als portrettist werkzaam waren. De portretkunst was toen en in later eeuwen niet het populairste genre in de beeldende kunst, terwijl het bovendien een ernstig probleem is dat zoveel geschilderde portretten, vooral uit de zestiende en eerste decennia van de zeventiende eeuw, niet gesigneerd zijn. Daardoor is het voor onderzoekers niet eenvoudig om enig houvast te krijgen.

Een goed voorbeeld is de Zeeuwse schilder Salomon Mesdach, van wie maar één gesigneerd stuk uit 1612 bekend is en aan wie op goede gronden een reeks voortreffelijke portretten uit de collectie van het Rijksmuseum in Amsterdam wordt toegeschreven. In de loop der tijden zijn allerlei andere schilderijen op meer of minder goede gronden aan Mesdach toegeschreven. Die toeschrijvingen hebben ons beeld van de kunstenaar nogal onoverzichtelijk gemaakt. Verwarrend is daarbij ook dat nergens is gedocumenteerd wanneer Mesdach was geboren en wanneer hij overleed en dat

er nauwelijks biografische gegevens over hem bekend zijn. Een uitdaging voor een onderzoeker die wat meer licht in deze kunsthistorische duisternis wil brengen.

Kunsthistorica Carla van de Puttelaar heeft deze uitdaging opgepakt en heeft een fors aantal werken die al dan niet eerder met Mesdach in verband waren gebracht zorgvuldig onderzocht. De resultaten worden gepresenteerd in deze publicatie, die ook een hoeveelheid niet eerder bekende biografische informatie op een rij brengt. Het laatste woord over Salomon Mesdach is dit alles zeker niet – en de auteur is de laatste om dat te pretenderen – maar het is een enorme vooruitgang in de bestudering van deze kunstenaar en daarmee een belangrijke bijdrage aan het onderzoek naar de Zeeuwse portretkunst uit het eerste kwart van de zeventiende eeuw.

December 2024

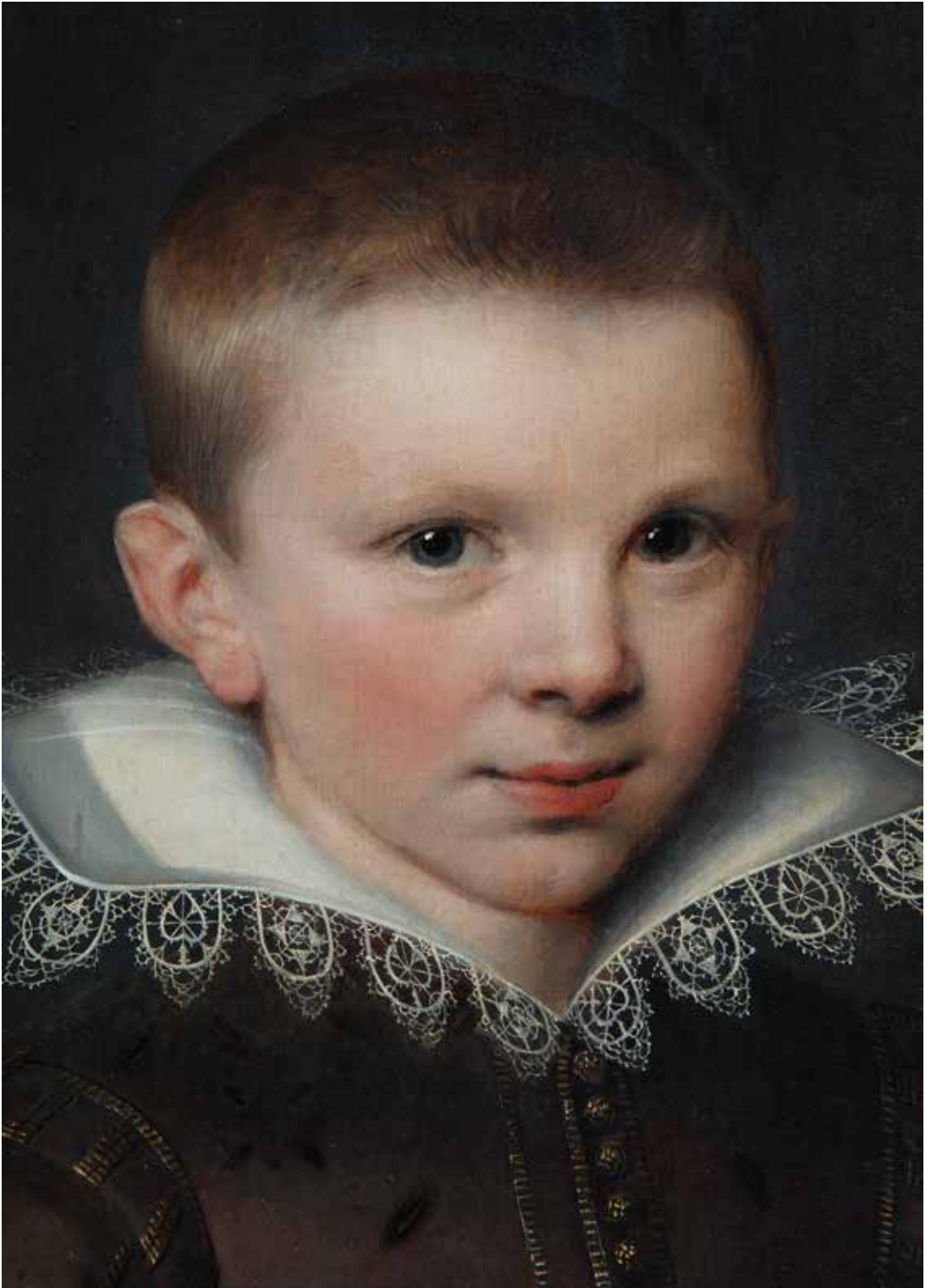
Rudi Ekkart

SALOMON MESDACH, *PORTRET VAN JACOB PERGENS* [CA. 1595-1681] [CAT.NR. A11], DETAIL VAN AFB. 13; FOTO CARLA VAN DE PUTTELAAR

INHOUD

Salomon Mesdach, een beminde onbekende	7
Wie was Salomon Mesdach? Een biografische schets	8
Salomon Mesdach of niet? Het definiëren en afbakenen van zijn oeuvre	14
Salomon Mesdach als portrettist: Werkontwikkeling en artistieke omgeving	35
Technisch onderzoek: Op en onder het oppervlak van de portretten	51
Zelfbewust in beeld: De geportretteerden	61
Glitter en Glans: Kleding en sieraden op de portretten van Salomon Mesdach	72
Salomon Mesdach als inspiratie: Fotografische portretten door Carla van de Puttelaar	91
Oeuvrecatalogus	
A Kernoeuvre	93
B Mogelijke/twijfelachtige toeschrijvingen	99
C Afgeschreven werken	101
D Kopieën en prenten naar werken van Salomon Mesdach	109
Summary: Salomon Mesdach, a Portrait Painter from Middelburg	113
Literatuur	116
Noten	119
Colofon	128

DETAIL VAN AFB. 19 [CAT.NR. 6]; FOTO CARLA VAN DE PUTTELAAR

SALOMON MESDACH, EEN BEMINDE ONBEKENDE

De ontwikkeling van het portret nam aan het einde van de zestiende eeuw een enorme vlucht in de Noordelijke Nederlanden. Dit stond in directe relatie met het economische succes van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden die in 1588 ontstond en waarvan ook Zeeland deel uitmaakte. Na de Val van Antwerpen in 1585 kregen de inwoners van die stad vier jaar de tijd om zich tot het katholieke geloof te bekeren of anders de stad te verlaten. Veel protestanten vluchtten naar het noorden en ook Middelburg zag een enorme toename in bevolking, handel en welvaart. Door de blokkade van de Schelde (1587-1795), waardoor schepen vanaf de Noordzee Antwerpen niet rechtstreeks konden bereiken en goederen in Zeeland moesten worden overgeladen, kreeg Middelburg een sterkere handelspositie. De stad was in de zeventiende eeuw de grootste en meest welvarende stad in Zeeland.

Door de toename in welvaart ontstond er een groeiende elite, bestaande uit kooplieden en ondernemers. Velen van hen namen hoge functies in de plaatselijke overheden en stedelijke instellingen in. De invloed van de adel werd hierdoor ingeperkt en er ontstond een nieuwe burgerlijke samenleving. Deze zelfbewuste burgers wilden hun toegenomen status en rijkdom laten zien door zich te laten portretteren.

In de loop van de zeventiende eeuw nam het aantal portretten dan ook explosief toe. Het aantal schilders in Middelburg nam in die tijd eveneens toe, waarschijnlijk door de Val van Antwerpen. Dit blijkt uit de gildeboeken van het Middelburgse Sint-Lucasgilde. Van de meesten van deze schilders is geen werk bekend of toe te schrijven, omdat veel schilderijen niet zijn gesigneerd. Hoeveel van hen zich bezig hebben gehouden met het vervaardigen van portretten is niet duidelijk.

De schilder Salomon Mesdach, wiens leven en werk in de vergetelheid raakten, kwam pas aan het einde van de negentiende eeuw weer enigszins onder de aandacht. Het Rijksmuseum ontving een collectie uit het legaat uit 1885 van jhr. Jacob de Witte van Citters (1817-1876), waaronder een groep portretten die heden ten dage met overtuiging aan Mesdach kan worden toegeschreven. De kwaliteit ervan is opvallend goed. Middels deze monografie met oevrecatalogus komt er meer inzicht in zijn leven, werk en omgeving. Tevens wordt aandacht besteed aan de geportretteerden en aan de schitterende kleding en sieraden waarmee ze zijn getooid. Salomon Mesdach krijgt door deze publicatie de aandacht die hij verdient. Hij wordt daardoor niet alleen bemind, maar ook beter bekend.

WIE WAS SALOMON MESDACH?

EEN BIOGRAFISCHE SCHETS

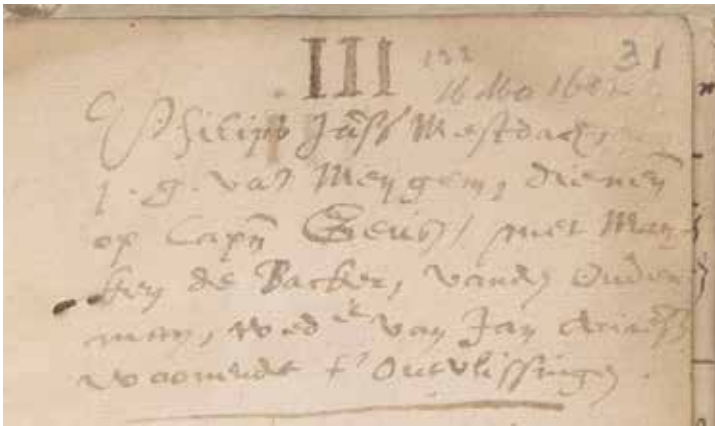
Salomon Mesdach (vermoedelijk 1575/80-ca. 1628) is tot nu toe een nogal ongrijpbare figuur geweest. Er zijn maar weinig biografische gegevens van hem en van zijn (mogelijke) familie bewaard gebleven en/of bekend, en het zoeken ernaar wordt bemoeilijkt doordat een groot deel van het Middelburgse gemeentearchief bij het bombardement op 17 mei 1940 verloren is gegaan door een brand in het stadhuis.¹ Ook Mesdachs oeuvre was tot nu toe niet uitvoerig bekeken en in kaart gebracht. Met de bestaande gegevens en een paar nieuw gevonden, cruciale archiefdocumenten blijkt het toch mogelijk om een duidelijker beeld te schetsen van het leven en werk van deze talentvolle schilder.

Waar en wanneer Mesdach werd geboren was vooralsnog geheel onduidelijk. De Haagse kunsthistoricus en museumdirecteur Abraham Bredius (1855-1946) heeft lang voor de Tweede Wereldoorlog een aantal stukken uit het archief in Middelburg gekopieerd en hij noteerde:

18 February 1622. Margarita Franchois eerst weduwe van Cornelis Quirijnsen, en lest Wed[uw]je van Hans Mestdach, mitsgaders Philips en Salemon Mestdach, voochden van de weesen van deselve Hans Mestdach, daer moeder aff was Leuntje Cornelis

– verkoopen een huis en erve genaamd “Cleen Vredenburch” en nu “t Wapen van Dordrecht” in de Spaengaertstrate.
[bron:] Transporten, Middelburg.²

Uit deze akte komt naar voren dat Philips en Salomon Mes(t)dach voogden waren over de weeskinderen van Hans Mestdach, ‘coopmansbode’, en zijn eerdere echtgenote Leuntje Cornelis. Bovendien blijkt hieruit dat zij samen met Margarita Franchois, die achtereenvolgens getrouwd was met Cornelis Quirijnsen en Hans Mestdach, een huis verkochten, dat gedeeltelijk aan haar en gedeeltelijk aan haar stiefkinderen toekwam.³ De bewoordingen van de akte zeggen niets over de relatie van de beide voogden en Hans Mestdach. Het is mogelijk dat Philips en Salomon ook kinderen waren van Hans Mestdach, maar dat is niet logisch, want dan zou er wel een fors leeftijdsverschil zijn tussen hen en de genoemde ‘weesen’. Bovendien lijken de voogden niet uit dat eerste huwelijk te stammen. Veel meer voor de hand liggend en het vaakst voorkomend is dat Philips en Salomon broers waren van Hans Mestdach. In dat geval was Hans waarschijnlijk de oudste van de drie broers. Bovendien blijkt uit de akte dat Philips en Salomon in elk geval beiden meerderjarig waren en dus vijfentwintig jaar of ouder, aangezien zij voogden waren

1 ONDERTROUW VAN PHILIPS JANSEN MESTDACH EN MAYKEN DE BACKER, 16 MAART 1602, ZEEUWS ARCHIEF, MIDDELBURG

over deze niet nader genoemde 'weesen'.⁴ Vrouwen worden verder niet genoemd, maar in een andere Bredius-aantekening staat dat in 1623 Catelina, de dochter van Hans Mestdach, trouwde met Adrien Jansz. Seipper.⁵ Deze Catelina was hoogstwaarschijnlijk een van de weeskinderen en waarschijnlijk een nichtje van Philips en Salomon.⁶

Op 16 maart 1602 blijkt een Philips Jansen 'Mestdach' in Vlissingen in ondertrouw te zijn gegaan met Mayken de Backer (afb. 1). De bruid was afkomstig uit 'Oudenman' (vermoedelijk wordt hiermee Oudenaarde in Vlaanderen bedoeld) en woonde in 'Outvlissingen'. Zij was weduwe van een Jan Ariaesse.⁷ De bruidegom was een varende man, 'dienende op Cap[itei]n Geus', en afkomstig uit 'Meygem'. Deze plaats kan geïdentificeerd worden als Meigem, gelegen in Oost-Vlaanderen. De afstand tussen Meigem en Oudenaarde is niet groot. Het ligt voor de hand dat Philips en Mayken elkaar in die buurt hebben ontmoet. De echtelieden behoorden, volgens de akte, tot de Nederduitse-gereformeerde gemeente.⁸ Waarschijnlijk dezelfde Philips 'Mestdach' werd in september 1605 lidmaat van deze kerk.⁹ Het is aannemelijk dat het hier om een broer van Salomon en mogelijk ook van Hans gaat. Het patroniem Jansen wijst erop dat zij een vader hadden die Jan (Johannes) heette. Het feit dat Philips trouwde in 1602 suggereert dat hij omstreeks 1575/1580 werd geboren.

Zijn broer Salomon zal dan waarschijnlijk ook omstreeks die tijd zijn geboren. Hij heeft mogelijk zijn jeugd in Oost-Vlaanderen doorgebracht en was misschien eveneens afkomstig uit Meigem. Eerder is in publicaties al verondersteld dat Salomon uit Vlaanderen (Antwerpen?) afkomstig zou zijn en het document uit 1602 maakt dat heel aannemelijk.¹⁰

DE NAAM MESDACH

Onderzoek naar de naam Mesdach en aanverwante schrijfwijzen ervan maakt duidelijk dat verreweg de meeste dragers van die naam uit Vlaanderen afkomstig waren. In de Noordelijke Nederlanden woonde er een groep in Middelburg en omstreken, een andere in Leiden en een kleinere groep in Amsterdam. Het ligt voor de hand dat er tussen sommige van deze naamdragers ook familiebanden bestonden. Zo blijkt dat Mesdachs waarschijnlijke schoonzuster 'Grietgen [Margarita] Franchoijs van Arnemuiden wedue van Hans Mestdach' op 1 mei 1623 in Leiden in ondertrouw ging met de koopman 'Pieter Casier weduenaer van Gent'.¹¹ Op 31 juli 1626 werd er een naamloos kind van Pieter Casier, wonende te 'Nieuwe Stadt', begraven in Leiden. Twee jaar later, op 17 juli 1628, werd er nog een naamloos kind begraven.¹² Tot in het midden van de jaren 1630 werden er nog meer kinderen van een Pieter Casier begraven, afkomstig van verschillende adressen. Dit waren waar-

2 JOHANNES JANSSONIUS, PLATTEGROND VAN MIDDELBURG, 1657, WIKIMEDIA COMMONS

schijnlijk kinderen van naamgenoten. Het is overigens denkbaar dat diverse minderjarige kinderen van Hans Mes(t)dach en Leuntje Cornelis, waarschijnlijk neven en nichten van de schilder Salomon Mesdach, in Leiden opgroeiden bij Margarita Franchoijs en Pieter Casier. Op 11 september 1625 werd er een Cornelis Mesdagh gedoopt in Leiden als zoon van een Salomon Mesdagh en Maijken Mesdagh.¹³ Er is echter vooralsnog geen verband te leggen tussen de schilder en deze naamgenoot.

Middelburg was een populaire bestemming voor immigranten. Ondanks de blokkade van de Schelde in 1587 kon de handel gewoon doorgaan, maar moest gewoonlijk wel op het Zeeuwse gebied overgeladen worden.¹⁴ Vluchtelingen uit Antwerpen konden terugreizen om familie en vrienden te bezoeken. Per boot duurde de reis slechts een paar uur. De passagiersregisters van het grensfort bij Lillo laten zien dat er regelmatig heen en weer gereisd werd.¹⁵ Middelburg was in de zestiende en zeventiende eeuw de grootste en welvarendste stad in Zeeland, na Holland het rijkste en machtigste gewest. De stad telde gedurende de zeventiende eeuw een kleine 20.000 inwoners (afb. 2).¹⁶

VAN VLAANDEREN NAAR ZEELAND

Wellicht zijn de ouders van Salomon Mesdach met hun kinderen in de jaren na de Val van Antwerpen, in 1585, naar Middelburg getrokken. Wanneer dat precies is geweest, is vooralsnog niet na te gaan, maar het ligt voor de hand dat de jonge Salomon zich in Middelburg in het 'conterfeiten' heeft bekwaamd. Wellicht ging hij in de leer bij de schilder Daniel van den Queeborne (1552/57-1602/05). Het kan ook zijn dat de familie eerst nog enige tijd in Vlaanderen, misschien in Antwerpen, heeft gewoond. In dat geval heeft Mesdach daar al de eerste stappen gezet in het kunstschildersvak. Daar zijn echter nog geen primaire bronnen voor gevonden.

HUWELIJK, FAMILIE, WOONPLAATS EN BEROEP

Bredius noteerde tevens: '19 January 1619. Mr. Matheus Nicolai, Chirurgijn, transporteert aan Salomon Mesdach synen Swager, de helft van een huis en erve gen[aa]md Den Hasaert op den Burcht te Middelburg, ten Noorden van het huis den Room Thoren, dat Mesdach reeds van hem gekocht heeft.'¹⁷ De gegevens uit deze akte wijzen erop dat het huis behoorde tot de

3 EN 4 ARCHIEF ABRAHAM BREDIUS, SALOMON MESDACH, RKD, DEN HAAG, INV.NR. 0380.348, BLAD 1 EN 3

erfenis die de vrouw van Salomon Mesdach en haar broer Matheus ontvingen en dat zij in eerste instantie elk de helft van het huis op de 'Burcht' (Korte Burg) hadden geërfd, waarna Salomon in 1619 die tweede helft van zijn zwager overnam.¹⁸ Drieënhalf jaar later, op 20 november 1622, werd opgetekend: 'Salomon Mesdach, Contrefeyter, is schuldig aan zijne weezen Janneken, daar moeder aff was Susanna Nicolaes, £ 300.- Vlaams, over alle haere moederl[ijke] erffde[eel]. Successie. Hij verhuypotheekeert daarvoor zijn huis en hofstede op den Burcht deser Stadt gen[aam]d den Hasard.'¹⁹ Het blijkt uit deze akte dat Salomon Mesdach gehuwd was met Susanna Nicolaes, de zuster van de eerder genoemde Matheus Nicolai. Susanna overleed (hoogstwaarschijnlijk) in of kort voor november 1622. Zij en Salomon Mesdach kregen dus in elk geval een dochter, Janneken, die in 1622 nog minderjarig was.²⁰ Janneken was mogelijk vernoemd naar haar grootvader of naar haar vermoedelijke

oom Hans Mesdach, die in het begin van datzelfde jaar was overleden. Het feit dat Salomon op dat moment een aanzienlijke som moest betalen aan zijn dochter of moest reserveren bij de weeskamer, haar moederlijk erfdeel, toont dat de familie niet arm was en dat Susanna uit een welgestelde familie kwam. Dat Janneken de volwassen leeftijd bereikte, wordt duidelijk uit het feit dat ze trouwde met de koopman Abraham Fortuyn (?-in of na 1649), die samen met zijn broer Jan in onder andere damast handelde.²¹ Ook wordt in deze akte het beroep van Mesdach, 'contrefeyter' oftewel portretschilder, genoemd.

Dat Mesdach al langer in Middelburg woonde, komt naar voren uit een andere Bredius-aantekening betreffende 11 juli 1617, waaruit blijkt dat de timmerman Jan van Dort een erfrente van drie Vlaamse ponden schuldig was aan Salomon Mesdach en daarvoor zijn huis 'hipotiqueert'. Er wordt tevens vermeld

SALOMON MESDACH OF NIET?

HET DEFINIËREN EN AFBAKENEN VAN ZIJN OEUVRE

Over het werk van de Zeeuwse schilder Salomon Mesdach bestond tot op heden veel onduidelijkheid. In de loop der tijd zijn er diverse werken aan hem toegeschreven en een aantal daarvan is inmiddels ook weer uit zijn oeuvre geschrapt. In de tot dusver aan hem toegeschreven groep werken kunnen op basis van stilistisch en [tot op zekere hoogte] technisch onderzoek verschillende schildershanden worden herkend.

WELKE ZEKERHEDEN ZIJN ER OVER HET WERK VAN SALOMON MESDACH?

Het tot nu toe enig bekende door Mesdach gesigioneerde en gedateerde werk is het familieportret uit 1612 van Balthasar van Vlierden (1552-1631) en Catharina Nieuwels (1548-1615) met hun dochter Gillina van Vlierden (1582-1650), haar man Guillaume Sweerts (1571-1627/31) en hun [destijds] vier kinderen: Balthasar (1605-in of na 1650), Guillaume (1606-in of na 1650), Leonard (1608-in of voor 1650) en Susanna (1610-?).³⁶ Susanna werd geboren op 28 september 1610. Op het schilderij staat vermeld dat zij 21 maanden oud was op dat moment, dus haar portret werd in juni 1612 geschilderd. Dit schilderij is eigendom van het Haags Historisch Museum in Den Haag en is in langdurig bruikleen gegeven aan het Zeeuws Museum in Middelburg [cat.nr. A2, afb. 7 en 8].³⁷ Dit stuk vormt de sleutel tot het samenstellen van het oeuvre van Mesdach.

Daarnaast bevindt zich in het Amsterdam Museum, als onderdeel van een tableau van voorouders, een klein familieportret waarvan wordt aangegeven dat het Pieter Gerritsz. Schaep (1570-1620) en Margaretha Pauli Halling (Hallincq) (1575-1605) (?) en hun zoon Gerrit Pietersz. Schaep (1599-1655) voorstelt en dat het 'door M[eester] Salomon tot Middelb[urg]' is geschilderd [cat.nr. A16, afb. 9 en 10].³⁸ Gerrit Schaep bestelde het portret hoogstwaarschijnlijk bij Mesdach in 1624 of een of twee jaar daarna. De connectie met Mesdach is overtuigend, al is van dit kleine paneeltje zijn schildertechniek niet geheel af te lezen. De opbouw van het schilderij is echter wel verwant aan het door Mesdach gesigioneerde en gedateerde familieportret uit 1612 en past qua schilderijstijl goed in de jaren 1620. Op de achterkant van het gehele tableau wordt vermeld: 'T copulatum genealogicum collectum ab Ao.1624, A.' Dit is ook de titel van een perkament van de hand van Gerrit Pietersz. Schaep. Van dit document werd in juni 1897 door jhr. C.W. Backer een afschrift gemaakt. Daarin wordt vermeld: 'Mijn vader en moeder, by M[eester]r. Salomon tot Middelb[urg] gecopieert [f] 36.'³⁹ Dit zorgt echter voor complicaties, aangezien Gerrits moeder in 1605 overleed. De kleding van de vrouw lijkt er echter op te duiden dat haar portret is gebaseerd op een voorbeeld uit omstreeks 1615-1620. De grote plooiokragen zijn dan helemaal in de

7 SALOMON MESDACH, *FAMILIEPORTRET VAN BALTHASAR VAN VLIERDEN* (1552-1631), CATHARINA NIEUWELS (1548-1615), GUILLAUM SWEERTS (1571-1627/31), GILLINA VAN VLIERDEN (1582-1650) EN HUN VIER KINDEREN BALTHASAR (1605-IN OF NA 1650), GUILLAUM (1606-IN OF NA 1650), LEONARD (1608-IN OF VOOR 1650) EN SUSANNA (1610-?), GESIGNEERD EN GEDATEERD: 'S. MESDACH FECIT A. 1612', OLIEVERF OP PANEEL, 95 X 144 CM. DEN HAAG, HAAGS HISTORISCH MUSEUM, IN BRUIKLEEN AAN HET ZEEUWS MUSEUM, MIDDELBURG (CAT.NR. A2); FOTO CARLA VAN DE PUTTELAAR

8 SIGNAATUUR EN DATERING,
DETAIL VAN AFB. 7

mode en ook het kapje van de vrouw en de kanten manchetten komen uit die periode. Dit zou kunnen betekenen dat de vrouw op het familieportretje teruggaat op een bestaand portret uit die periode, misschien van de tweede vrouw van Pieter Schaepe, Anna Pidt (?-na juni 1610), met wie hij op 22 juni 1610 in Middelburg in het huwelijk was getreden. Het familieportret is hoogstwaarschijnlijk een compilatie aan de hand van losse portretten. Deze samenstelling heeft dus nooit als een groot

familieportret bestaan.⁴⁰ Zo lijkt de jongen op het portret niet ouder te zijn dan een jaar of zeven en is hij in verhouding met de ouders erg klein afgebeeld.⁴¹ Kijkend naar de twee andere familieportretten in het overzicht lijkt het erop dat ook die zijn samengesteld op basis van afzonderlijke portretten. Dat geldt zeker voor het portret dat zich links van Mesdachs portret bevindt op het tableau (afb. 9) en dat door een vrij naïeve hand is geschilderd.

93 MEESTER VAN DE DE LOOPER-
 PORTRETTEEN, *PORTRET VAN MARIA DE
 LOOPER* (1609-1665), INSCRIPTIE EN
 DATUM, RECHTSBOVEN: 'A^o: 1627...',
 OLIEVERF OP PANEEL, CA. 72 X 56 CM.
 HUIDIGE VERBLIJFPLAATS ONBEKEND
 [CAT.NR. C18]; FOTO A. FREQUIN, DEN
 HAAG

94 MEESTER VAN DE DE LOOPER-
 PORTRETTEEN, *PORTRET VAN
 BARTHOLOMEUS DE LOOPER* (1614-
 IN OF NA 1665), INSCRIPTIE EN
 DATUM, RECHTSMIDDEEN: 'A^o: 1627.',
 OLIEVERF OP PANEEL, CA. 72 X 56 CM.
 VERBLIJFPLAATS ONBEKEND [CAT.NR.
 C20]; FOTO DEN HAAG, A. FREQUIN

Looper in 1627 heeft vastgelegd zou een goede kandidaat zijn [cat.nrs. 18, 19, 20 en 21, afb. 93, 52, 94 en 53]. Het werk van deze schilder is duidelijk beïnvloed door Mesdach, zowel voor wat betreft de compositie en het stenen ovaal als deels ook qua verfbehandeling. De uitvoering is echter wat minder gelaagd en wat strakker. Een kandidaat hiervoor is Justinus Arondeaulx, die in 1621 het portret schilderde van Emerentia van Voorde [afb. 59]. In dit boek wordt voor deze groep schilderijen de noodnaam: 'Meester van de De Looper-portretten' gebruikt.⁸⁶

91 FRANÇOIS SCHILLEMANS, *PORTRET VAN DE KALLIGRAAF
 DAVID ROELANDS* (CA. 1572-?) OP 44-JARIGE LEEFTIJD, 1616,
 LINKS VAN HET PORTRET STAAT IN KALLIGRAFIE: 'BID EN GHY
 SULT ONTFANGHEN'. RECHTS STAAT OMGEKEERD: 'SOECKT
 EN GHY SULT VINDEN', KOPERGRAVURE, 228 X 345 MM.
 AMSTERDAM, RIJKSMUSEUM, INV.NR. BI-1885-1329-7;
 FOTO RIJKSMUSEUM

Een wat jongere, minder getalenteerde collega van Mesdach uit Middelburg was Allaert van Loeninga ofwel 'Allaert van Loeninghe' (ca. 1600/05-1647/48), die in ieder geval in 1639, 1642 en 1645/46 beleder en in 1640 en 1647 deken was van het Sint-Lucasgilde. Het zou kunnen zijn dat hij leerling van Mesdach is geweest, al lijken zijn schilderijen qua compositie en benadering meer beïnvloed te zijn door schilders als Nicolaes Eliasz. Pickenoy (1588-1653) en Michiel van Mierevelt (1566-1641). Het vroegst bekende levensteken betreft een gesigneerd en 1635 gedateerd groepsportret van de Middelburgse beurtschippers.⁸⁷ De volgende generatie schilders komt niet in aanmerking als leerling omdat Mesdach toen al overleden moet zijn.

92 FRANÇOIS SCHILLEMANS, *PORTRET VAN JOHAN HUYSSSEN*
 (1566-1634), INSCRIPTIE EN GEDATEERD RECHTSMIDDEEN IN
 SPIEGELBEELD: 'MICH. JOH. MIEREVELT INVEN. F. SCHILLEMANS
 FECIT.' EN RECHTSMIDDEEN: FAMILIEWAPEN, KOPERGRAVURE,
 DIAMETER 64 MM. AMSTERDAM, RIJKSMUSEUM, INV.NR.
 RP-P-OB-67.325; FOTO RIJKSMUSEUM

TECHNISCH ONDERZOEK

OP EN ONDER HET OPPERVLAK VAN DE PORTRETTE

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het technisch onderzoek dat in de loop der tijd is verricht aan schilderijen die door Salomon Mesdach werden vervaardigd, of die uit zijn omgeving komen. De meeste schilderijen van Mesdach die nu bekend zijn, zijn niet recent gerestaureerd. Uit eerdere tijden bestaan vaak geen restauratierapporten. Pas in de afgelopen decennia is het door de professionalisering van het vak gebruikelijk geworden om restauratierapporten op te stellen en is er ook vaker in het kader van een restauratie technisch onderzoek verricht. Toch is er wel aan aantal

rapporten en restauraties bekend. Zo werd in 2017 het gesigeneerde en gedateerde familieportret [cat.nr. A2, afb. 7 en 83] gerestaureerd door Marjan de Visser, die een uitgebreid restauratierapport heeft opgesteld. Het portret uit 1617, nu aan Mesdach toegeschreven, van een meisje met een roos en een mandje [cat.nr. A7, afb. 86] en haar broertje (?) [cat.nr. B4] dat twee jaar daarvoor werd geportretteerd door een schilder uit de omgeving van Mesdach, werden in 2023 gerestaureerd door Beatrix Laanen, die eveneens een uitgebreid rapport heeft opgemaakt. Ook de Mesdach-schilderijen

95 SALOMON
MESDACH, *PORTRET
VAN CATHARINA
FOURMENOIS (1598-
1665)*, DETAIL [CAT.NR.
A10]; FOTO CARLA VAN
DE PUTTELAAR

COLOFON

Salomon Mesdach, een Zeeuwse meester uit de Gouden Eeuw verschijnt ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in Stadhuismuseum Zierikzee, van 15 januari 2025 t/m 15 juni 2025

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m.

Stadhuismuseum Zierikzee
info@stadhuismuseum.nl
www.stadhuismuseum.nl

Tekst en beeldredactie

Carla van de Puttelaar

Advies

Rudi Ekkart, Fred G. Meijer, Eric Domela Nieuwenhuis

Edit

Inge Bogers-Schipper, Fred G. Meijer, Albert Scheffers

Vormgeving

Marinka Reuten, Amsterdam

© 2025 WBOOKS

ZWOLLE / STADHUISMUSEUM ZIERIKZEE / CARLA VAN DE PUTTELAAR
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

ISBN 978 94 625 8676 5
NUR 646

Boek en tentoonstelling zijn mede mogelijk gemaakt door

- Cultuurfonds Zeeland
- Documentaire- en Publicatiefonds Zeeland
- Nederlands Kostuumvereniging fonds
- Cultuurfonds Zeelandia
- Het De Gijsselaar-Hintzenfonds
- Ridderchap van Zeeland
- Familiefonds Hurgronje
- Enkele particuliere beneficianten

Stadhuismuseum, uitgever WBOOKS en auteur zijn de volgende instellingen en personen erkentelijk voor hun bijdragen

- Martijn Akkerman
- Amsterdam Museum, Amsterdam
Joyce Edwards
Norbert Middelkoop
- Nora Andries
- Zora van den Berg
- De Boddaert-Stichting, Middelburg
- Inge Bogers-Schipper en Micha Bogers
- Jelle Buma
- Rudi Ekkart
- Les Enluminures, Parijs/Chicago/
New York
- GDKE RLP, Landesmuseum Mainz,
Mainz
- Gemeente Middelburg
- Haags Historisch Museum, Den Haag
Lisa Kloosterman
Lex van Tilborg
Valerie Veenvliet
- Katie Heyning
- Hoogsteder & Hoogsteder, Den Haag
- Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen (KZGW)
- LOKK - Landelijke Organisatie Kant Kunst
Tine Oderkerk

Eerder verschenen in deze reeks:

het
cultuurfonds

Zeelandia
Lathachem Schoone

2
nederlandse
kostuum
vereniging

Salomon
Mesdach
De Gijsselaar-Hintzenfonds

- Maritiem MuZEEum Zeeland,
Vlissingen
Pol Verbeeck
- Museum het Markiezenhof, Bergen
op Zoom
Daphne Valentijn
- Mauritshuis, Den Haag
- Jim van der Meer Mohr
- Fred G. Meijer
- Particuliere eigenaren van de bestudeerde werken
- RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag
Laurens Schoemaker
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Amersfoort
Eric Domela Nieuwenhuis
- Rijksmuseum, Amsterdam
Eddy Schavemaker
- Inez Stodel en Leonore van der Waals
- Huib Uil
- Hildegard Van de Velde
- Restauratieatelier Marjan de Visser,
Den Haag
- Zeeuws Archief, Middelburg
- Zeeuws Museum, Middelburg
Marjan Ruiter
Caroline van Santen